

Ирина ЯВОРСКАЯ
(Черновцы)

**МОРАЛЬНО-ПСИХОЛОГИЧЕСКИЙ
КЛИМАТ СРЕДИ БУКОВИНСКОГО ЕВРЕЙ-
СТВА ПОСЛЕ ВОЗВРАЩЕНИЯ ИЗ ЛАГЕРЕЙ
ТРАНСНИСТРИИ И ПРЕДПОСЫЛКИ
ЕВРЕЙСКОЙ ЭМИГРАЦИИ ИЗ БУКОВИНЫ
(1944 – 1945 гг.)**

В статье на основе источников сделана попытка проанализировать морально-психологическое состояние и обстоятельства, с которыми встретилось буковинское еврейство после возвращения из лагерей Транснистрии.

Ключевые слова: буковинское еврейство, эмиграция, антисемитизм.

Iryna YAVORSKA
(Chernivtsi)

**MORAL AND PSYCHOLOGICAL CLIMATE
AMONG BUKOVYNIAN JEWS AFTER
RETURNING FROM THE CAMPS
OF TRANSNISTRIA AND PRECONDITIONS
OF JEWISH EMIGRATION FROM BUKOVINA**

This article makes an attempt to analyze the moral and psychological condition and circumstances, which met Bucovina Jews after returning from the camps of Transnistria.

Keywords: Bucovynian Jews, emigration, ethnic claustrophobia, anti-Semitism.

УДК [94(477.85):027.7]«195/197»

Олег ШИЛЮК
(Чернівці)

**ДІЯЛЬНІСТЬ НАУКОВОЇ БІБЛІОТЕКИ
ЧЕРНІВЕЦЬКОГО УНІВЕРСИТЕТУ
В 50-х – 70-х рр. ХХ ст.**

У статті автор аналізує роботу наукової бібліотеки Чернівецького університету в 50-х – 70-х рр. ХХ ст. Показано особливості розвитку бібліотеки як важливого науково-інформаційного підрозділу університету.

Ключові слова: Буковина, бібліотека, бібліотечні фонди, обслуговування читачів, університет, книги, студенти, викладачі.

Державотворчі процеси, що відбуваються нині в країні, суттєво впливають на розвиток духовної культури, національної самосвідомості українського народу. Суттєвим чинником краєзнавчих, історичних досліджень виступають бібліотеки університетів – установи, які акумулюють інформацію та документи, що пов'язані за своїм змістом із певною місцевістю країни.

Джерельну базу дослідження становлять інформаційні матеріали різного характеру з історії бібліотеки Чернівецького університету, зокрема пуб-

лікації місцевих періодичних видань та звіти про роботу наукової бібліотеки Чернівецького університету.

У загальних працях з історії Буковини та Чернівецького університету наведено деякі статистичні дані про фонди та каталоги наукової бібліотеки ЧНУ, відзначено, що саме книжкові зібрання склали основу для навчальної, наукової, творчої, дозвільно-розважальної діяльності учасників навчально-виховного процесу в університеті. Проте, незважаючи на наявність публікацій про діяльність Чернівецького університету, його книгозбірня не була предметом спеціального дослідження.

Об'єкт дослідження – науково-практична діяльність та внутрішньо-організаційна робота наукової бібліотеки Чернівецького університету в 1950–1970 рр.

Метою роботи є здійснення комплексного аналізу процесу розвитку наукової бібліотеки Чернівецького університету на широкому документальному матеріалі, в хронологічних межах досліджуваного періоду.

Бібліотеки, як і все народне господарство України, зазнали величезних збитків внаслідок бойових дій на її території під час Другої світової війни. Особливо це було критично для бібліотечної справи в західноукраїнських областях, які і до воєнних дій, і після 1944 р. додатково зазнали негативного впливу політики «радянзації». Слід констатувати, що до 1950 р. на території західноукраїнських областей, як і в цілому по Україні, в основному було сформовано мережу бібліотек для забезпечення потреб населення в доступі до книг, газет та журналів, відновлено об'єм довоєнних бібліотечних фондів.

В науковій бібліотеці Чернівецького університету було проведено значну роботу з впорядкування фонду, активно розвивався міжбібліотечний абонемент (далі – МБА) для постачання наукових працівників необхідною літературою, розширилась довідкова та науково-бібліографічна робота, особливо з питань історії, економіки і культури Буковини.

У березні 1951 р. Вчена рада університету обговорила стан роботи бібліотеки, особливу увагу було звернено на роботу з фондом іноземної літератури. До складу комісії з «ідеологічної» перевірки документів були залучені наукові працівники, викладачі. Протягом року було перевірено понад 50 тис. книг. «Ідеологічно невитримана» література вилучена з фонду – 3 708 книг¹. Перевірка фонду проводилася і в наступні роки. Так, у 1954 р. комісією з ідеологічної перевірки іноземної літератури було перевірено біля 23 тис. томів. В результаті перевірки 937 публікацій передано в спецфонд, який уже налічував понад 60,3 тис. книг, журналів та газет².

Введення в експлуатацію будівлі бібліотеки за адресою вул. Лесі Українки, 23 в 1956 р. дозволи-

ло підняти на більш якісний рівень умови обслуговування читачів та зберігання бібліотечного фонду. Новий корпус бібліотеки мав площу 6,6 тис. м², складався з 3 поверхів і цоколя. Книгосховище мало 7 поверхів і цоколь. Значно покращились умови роботи читачів – 2 читальних зали для студентів на 300 місць, 2 читальні зали для професорсько-викладацького складу і читальний зал для аспірантів та дипломників на 100 місць. Абонемент займав дві кімнати, обслуговував студентів, професорсько-викладацький склад, працівників та службовців університету. Були виділені окремі приміщення для бібліографічної групи, рідкісної книги, груп спецсховища, комплектування та каталогізації, фотолабораторії. Покращення обслуговування читачів у новій будівлі яскраво характеризувалося зміною основних виробничих показників (в 1958 р. порівняно з 1954 р.) – при незначному збільшенні відвідуваності кількість читачів, обслужених у всіх відділах, зростає в 1,5 рази, книговидача – у 2,5 рази (з 151 462 до 386 546 прим.).

У зв'язку із закінченням будівництва нового корпусу бібліотеки ще в 1954 р. було прийнято рішення про переведення всього вітчизняного фонду на форматно-інвентарну розстановку для основного сховища. В першу чергу це забезпечувало економію площі книгосховища до 30% порівняно із традиційною розстановкою. Крім того, проводилась переінвентаризація всього книжкового фонду, з чим було пов'язано очищення фонду від застарілої літератури і передача надлишкової літератури до обмінного фонду

Планове комплектування бібліотеки в 1950-х рр. здійснювалось через Центральний колектор наукових бібліотек (м. Москва), Київський обласний колектор, Чернівецький обласний колектор. Також бібліотека отримувала літературу з інших джерел – книгообмін, надходження авторефератів та ін. Щорічно до бібліотеки надходило від 35 до 40 тис. одиниць літератури. Активізувалось надходження літератури із зарубіжних країн. Це були не лише східноєвропейські держави, а й Англія, Бельгія, Франція, США, Китай та ін. В 1958 р. надходження іноземної літератури складало майже 5 тис. примірників, з них понад 4 тис. – періодичні видання (344 назви журналів, 18 назв газет)³. Комплектування іноземною літературою йшло головним чином з Державної наукової бібліотеки Міністерства вищої освіти СРСР, передплати – через Інститут наукової інформації, передплати на періодичні видання країн народної демократії, закупівлі літератури в магазинах і отримання випадкової літератури з різних країн.

У 1955 р. Чернівецький університет отримує право захисту кандидатських дисертацій. В зв'язку з цим збільшується попит на літературу для виконання наукових робіт, активізується робота МБА. В 1957 р. бібліотека встановила зв'язок з 20 бібліотеками СРСР, через МБА обслужено 264 чи-

тачі. Було відправлено заявок на 1 322 книги, отримано – 872 книги. Отримано заявок з 16 бібліотек на 61 книгу, надіслано 20 книг⁴.

В основу всієї роботи бібліотеки Чернівецького університету в 1960-х роках покладається пропаганда рішень з'їздів КПРС, постанов пленумів ЦК КПРС з ідеологічних та інших питань, виконання постанови ЦК КПРС «Про стан і заходи щодо поліпшення бібліотечної справи в країні». Робота бібліотеки була спрямована на посилення наукової, навчально-виховної роботи серед студентів університету.

Основним завданням у сфері обслуговування читачів було залучення всіх працюючих в університеті до читання в бібліотеці, покращення умов для їх роботи, пропаганда наукової та навчальної літератури. Значно зростає відвідуваність бібліотеки – до 883 в день, в період екзаменаційних сесій зростання до 1 200 в день⁵. Активізується робота МБА бібліотеки, але в 1960-х рр. все більше місце у замовленнях по МБА займають мікрофільми. Бібліотека університету отримала апарат для читання мікрофільмів, що дозволило книгозбірні в багатьох випадках отримувати по замовленню не видання, а його мікрокопію. Так, у 1961 р. було отримано 213 мікрофільмів, у 1962 р. – 314⁶.

Вузівські бібліотеки все більшу увагу починають приділяти пропаганді бібліотечно-бібліографічних знань (далі – ББЗ). Наприклад, в 1963 р. на семи факультетах Чернівецького державного університету (далі – ЧДУ) бібліографічні заняття проводились факультативно (10 год.): по 2 год. – ознайомлення з роботою наукової бібліотеки, загальна бібліографія, бібліографія основоположників марксизму-ленізму, та 4 год. – галузева бібліографія. Проте на заочному і вечірньому відділеннях такої сітки годин не було, проводилось одне заняття з ознайомлення з бібліотекою, але за домовленістю з окремими викладачами проводились бібліографічні заняття з тема окремих семінарів, курсових і дипломних робіт.

У 1960-х роках активізується і науково-методична робота бібліотеки, зокрема підготовка посадових інструкцій, участь в роботі обласної міжвідомчої ради з питань бібліотечної роботи при обласному управлінні культури, проведення семінарів з бібліотекарями середніх спеціальних навчальних закладів. На семінарах розглядалися питання довідково-бібліографічної роботи в бібліотеках навчальних закладів, пропаганди ББЗ серед студентів, планування і звітності бібліотеки навчального закладу, масової роботи в бібліотеці, комплектування і організації книжкових фондів і каталогів та ін.

Наприкінці 1963 р. сформувалася методична рада як колективний методичний орган бібліотеки. До її складу увійшли завідувачі відділами і групами бібліотеки. Громадським органом, який здійснював керівництво науковою бібліотекою і пов'язував її з

факультетами, кафедрами і громадськими організаціями університету, була рада бібліотеки. На раді розглядалися різноманітні питання, які стосувались підвищення якості обслуговування читачів, розвитку бібліотеки. Зокрема, розглядалися питання тематичного комплектування, про стан бібліотечно-бібліографічних занять із студентами, організації роботи з мікрофільмування літератури для читачів бібліотеки, організації міжнародного книгообміну, науково-методичної та бібліографічної роботи та ін. На засідання ради запрошувався й ректор університету.

У 1960-х роках починають проводитись щорічні підсумкові конференції читачів, на яких обговорювалася робота бібліотеки за поточний рік, заслуховувався звіт директора бібліотеки, давалися відповіді на запитання читачів. Зокрема, за підсумками конференції 1962 р. робота бібліотеки була оцінена задовільно, проте вказано на повільне виконання замовлень із читального залу, незадовільне комплектування літературою за профілями факультетів університету, відсутність кімнати рідкісної книги⁷.

У багатьох вищих навчальних закладах (далі – ВНЗ) існувала ціла бібліотечна мережа – бібліотеки факультетів, кафедр, кабінетів. Наявність таких підрозділів дещо ускладнювала роботу основної бібліотеки. В той же час така розгалужена мережа покращувала обслуговування читачів, бо при комплектуванні бібліотек факультетів, кафедр і кабінетів проводився більш ретельний відбір літератури за профілем, а читач в потрібний момент скоріше міг її отримати, оскільки книги та наукова періодика були наближені безпосередньо до студентів, аспірантів, наукових працівників, викладачів. Заслужувала на заохочення й організація пересувок, читальних залів при гуртожитках. У цьому випадку, крім доступу студентів до навчальної та наукової літератури, періодики, бібліотекарі могли ефективніше, спільно з громадськими організаціями проводити масову роботу серед студентства.

У 1960-х роках активізується робота з кафедральними та факультетськими бібліотеками. Проводяться семінари з лаборантами при кафедрах і кабінетах, які відповідали за бібліотеки на підрозділах. Розглядалися такі питання, як практичний опис книг та видань, які продовжуються; методика складання бібліографічних картотек; навчання студентів навичкам самостійної роботи з бібліографічними матеріалами тощо.

У 1970-х роках зміщуються акценти в роботі бібліотек в СРСР. Хоча ідеологічна складова їх роботи залишалась головною, все більше виступають питання науково-технічного прогресу. В травні 1974 р. приймається постанова ЦК КПРС «Про підвищення ролі бібліотек в комуністичному вихованні трудящих й науково-технічному прогресі». У серпні цього ж року затверджується наказ Міні-

стерства вищої та середньої спеціальної освіти СРСР «Про посилення ролі бібліотек у навчально-виховному процесі і науково-дослідницькій роботі вищих і середніх спеціальних навчальних закладів». У постанові «Про підвищення ролі бібліотек...» визначались завдання, зміст і організаційні принципи роботи бібліотек в умовах «розвинутого соціалістичного суспільства і сучасного етапу науково-технічної революції». Також в цьому документі бібліотеки охарактеризовані як важливі опорні бази партійних організацій комуністичного виховання трудящих, ідеологічні й науково-інформаційні установи. Одночасно науковим і спеціальним бібліотекам запропоновано розширити роботу з комуністичного виховання трудящих, тобто перетворити бібліотеки у осередки поширення комуністичної ідеології.

У 1970-ті роки відбуваються зміни у структурі бібліотеки ЧДУ і формах та методах обслуговування читачів. З вересня 1969 р. відділ студентського абонементу було розділено на 2 частини – для студентів природничого та студентів гуманітарного профілю⁸. Це дало змогу позбутися величезних черг, особливо в період масової видачі підручників, наблизити до студентів більше навчальної, суспільно-політичної і художньої літератури, краще вивчати і задовольняти попит читачів. Для студентів заочної форми навчання виділено день (суботу), коли вони обслуговувалися без черги. Також для цієї категорії читачів починають резервувати до 40% підручників.

Ще з 1967 р. в структурі бібліотеки починає функціонувати відділ нових надходжень «Кімната новинок». Її завдання – оперативно подавати інформацію про всю нову літературу, яка надійшла до бібліотеки. Склад фонду «Кімнати» оновлювався щотижня, працівники відділу регулярно організували перегляди нової літератури в студентських гуртожитках. Одночасно в читальних залах проводились інформаційні огляди нових надходжень.

У 1973 р. в структурі бібліотеки з'являється відділ науково-технічної інформації (далі – НТІ). Ця служба була покликана максимально вивільнити робочий час науковців від пошуків необхідної інформації. Відділ НТІ на відміну від «Кімнати новинок», яка здійснювала масову інформацію про нові надходження, проводив оперативне поточне інформування кафедр з проблематики найважливіших науково-дослідних робіт з системи вибіркового розповсюдження інформації, приділяючи особливу увагу зарубіжній інформації⁹. На основі перегляду всіх необхідних первинних документів та вторинних джерел інформації, що надходили у бібліотеку, складались анотовані інформаційні повідомлення. Ті матеріали, які були в бібліотеці, читач міг отримати на місці, на інші – замовити копії або використати службу МБА. В подальшому на базі відділу НТІ планувалось налагодити патентне інформування.

З вересня 1977 р. в новому корпусі фізичного факультету (вул. Сторожинецька, 101) розпочала роботу факультетська бібліотека в складі двох читальних залів (для викладачів і студентів) на 110 місць. До складу фонду цієї бібліотеки було передано майже 100 тис. примірників¹⁰. Виникла проблема з розподілом фонду, оскільки в новий корпус переміщено лише 4 кафедри факультету. В зв'язку з цим бібліотека змушена була дублювати фонди та довідковий апарат.

У 1970-х роках зростає кількість статей працівників бібліотеки на сторінках журналів, центральних, республіканських і місцевих газет, університетської багатотиражки. В цих статтях висвітлюються ті чи інші напрями роботи книгозбірні, позитивний досвід та недоліки. Тематика публікацій різностороння. Відповідно до компартійних вимог найбільш повно висвітлювалася пропаганда творів т.зв. класиків марксизму-ленінізму, матеріалів компартійних з'їздів і пленумів ЦК КПРС; питання масової роботи – організація книжкових виставок, читацьких конференцій, диспутів. Низка статей була присвячена збереженню фондів, організації роботи читальних залів, філіалів бібліотеки. В 1977 р. з нагоди 125-річчя бібліотеки університету було підготовлено покажчик літератури «Наукова бібліотека ЧДУ», який вмщував 350 джерел. Ця праця являла собою підсумок роботи бібліотеки університету за понад столітню історію, яка була відображення на сторінках різноманітних публікацій.

В червні 1979 р. на черговому засіданні партійного комітету Чернівецького університету було обговорено хід виконання постанови ЦК КПРС «Про підвищення ролі бібліотек у комуністичному вихованні трудящих і науково-технічному прогресі». І доповідач, завідуючий науковою бібліотекою М. І. Дереворіз, і промовці відзначали, що за останні п'ять років, які минули з часу прийняття постанови, значно поліпшилось комплектування бібліотеки, забезпечення потреби читачів у науковій літературі, підручниках і посібниках з суспільно-політичних дисциплін. Загалом фонди бібліотеки за той час зросли на понад 114 тис. одиниць¹¹. Разом з тим на засіданні парткому вказувалось і на недоліки в бібліотечному обслуговуванні студентів та викладачів. Зокрема, не повністю виконувались замовлення на підручники і навчальну літературу. Також приміщення бібліотеки потребувало капітального ремонту, необхідно було розширити книгосховище, організувати зал для викладачів, бібліографічний і науково-інформаційний відділи, створити відділ рідкісної книги.

Таким чином, в післявоєнний період і за час функціонування радянської вищої школи відбулася еволюція місії вузівської бібліотеки. У цей період вона полягала у зміцненні ідеологічних позицій держави та сприянні підготовки фахівців, ідейно-орієнтованих і професійно-підготовлених, необхід-

них для розвитку народного господарства, й задоволення потреб вчених для розвитку науки. Вузівська бібліотека утвердилась як органічна складова частина системи вищої освіти.

Дослідження історії наукової бібліотеки ЧДУ 50-х – 70-х років ХХ ст. засвідчило її інтенсивний розвиток у цей період. Форми та методи роботи бібліотеки в значній мірі визначались постановами урядових та партійних органів. Незважаючи на вимушену політизацію та ідеологічну заангажованість діяльності, бібліотека розвивалась не тільки як ідеологічна, але і як культурно-просвітницька та науково-інформаційна установа, яка забезпечувала навчально-виховний та науковий процес у ВНЗ.

Протягом багатьох років оптимізувалась структура бібліотеки, впроваджувались нові форми та методи роботи. Бібліотека ЧДУ не лише інформаційно забезпечувала науковий та навчально-виховний процес, а й була важливим освітньо-культурним осередком міста, області, завоювала авторитет потужного інформаційно-навчального підрозділу, вагомого чинника послідовного зростання університету.

¹ Звіт про роботу наукової бібліотеки Чернівецького державного університету за 1951 р. – С. 13.

² Звіт про роботу наукової бібліотеки Чернівецького державного університету за 1954 р. – С. 12.

³ Звіт про роботу наукової бібліотеки Чернівецького державного університету за 1958 р. – С. 18.

⁴ Там сам. – С. 30.

⁵ Звіт про роботу наукової бібліотеки Чернівецького державного університету за 1962 р. – С. 4.

⁶ Там само. – С. 18.

⁷ Там само. – С. 52.

⁸ Дереворіз М. Наукова бібліотека і навчально-виховний процес / М. Дереворіз // Рад. студент. – 1970. – 23 січ.

⁹ Яригіна І. Інформація – фундамент науки / І. Яригіна // Рад. студент. – 1975. – 21 берез.

¹⁰ Дереворіз М. Бібліотека фізфаку. Якою їй бути? / М. Дереворіз // Рад. студент. – 1977. – 20 трав.

¹¹ У партійному комітеті // Рад. студент. – 1979. – 1 черв.

Олег ШИЛЮК
(Черновці)

ДЕЯТЕЛЬНОСТЬ НАУЧНОЙ БИБЛИОТЕКИ ЧЕРНОВИЦКОГО УНИВЕРСИТЕТА В 50-е – 70-е гг.

В статтє автор анализирует работу научной библиотеки Черновицкого государственного университета в 50-е – 70-е гг. ХХ века. Показаны особенности развития библиотеки как важного научно-информационного подразделения университета.

Ключевые слова: Буковина, вузовская библиотека, библиотечные фонды, обслуживание читателей, университет, книги, студенты, преподаватели.

Oleg SHYLYUK
(Chernivtsi)

THE SCIENTIFIC LIBRARY ACTIVITY
OF YURIY FEDKOVICH CHERNIVTSI
NATIONAL UNIVERSITY
IN 50 – 70S OF THE 20TH CENTURY

The author analyses the work of the scientific library of Yuriy Fedkovich Chernivtsi National University in 50 – 70 years of the XX-th century. The peculiarities of the library development have been marked, as one of the important scientific informational department of the university.

Key words: Bukovyna, library, library funds, readers maintenance, university, books, students, professors.

УДК 94 (477.8)

Андрій ЧЕРВІНСЬКИЙ
(Івано-Франківськ)

УВІЧНЕННЯ ПОСТАТЕЙ
ТАРАСА ШЕВЧЕНКА ТА ІВАНА ФРАНКА
У ТВОРАХ МОНУМЕНТАЛЬНОГО
МИСТЕЦТВА НА ПРИКАРПАТТІ
У 90-х РОКАХ ХХ – НА ПОЧАТКУ ХХІ ст.

Автор відстежує скульптурну шевченкіану і франкіану, генезу створення та увічнення у пам'ятках монументального мистецтва постатей Т.Шевченка та І.Франка на Прикарпатті за сучасної доби національної державності, узагальнює пов'язані з цим труднощі й здобутки, визначає їх перспективи.

Ключові слова: скульптурна шевченкіана, скульптурна франкіана, пам'яткознавство, монументальне мистецтво, пам'ятники, перспективи розвитку.

Постановка проблеми в загальному вигляді та її зв'язок із важливими науковими чи практичними завданнями. Важливою сферою духовної культури нашого народу та невід'ємною складовою історико-культурного надбання України є пам'ятки монументального мистецтва. До цього виду об'єктів культурної спадщини, за сучасним законодавством, належать твори образотворчого мистецтва: як самостійні (окремі), так і ті, що пов'язані з архітектурними, археологічними чи іншими пам'ятками або з їх комплексами (ансамблями). За визначенням, прийнятим у мистецтвознавстві, пам'ятками мистецтва вважаються «матеріальні свідчення минулого, які мають видатні художні якості, вирізняються оригінальністю задуму та його утілення, здатністю викликати естетичні переживання і завдяки цьому визнані культурними цінностями, що підлягають державній охороні»¹.

Пам'ятками монументального мистецтва є виконані у минулі історичні періоди високохудожні

твори скульптури, живопису, декоративного мистецтва, – як пов'язані з архітектурними спорудами, так і самостійні, що характеризують світогляд, естетичні погляди і рівень розвитку культури певної історичної епохи.

Ментальність українського народу формувалася століттями не лише природним, а й тим культурним середовищем, яке він творив власною діяльністю.

Твори монументального мистецтва створювалися майстрами різних творчих професій і у різних техніках. До монументального мистецтва належать пам'ятники і меморіальні скульптурні композиції, живописні та мозаїчні панно, декоративне оздоблення будівель, вітражі, а також твори, виконані в інших техніках, в тому числі і багатьох нових технологічних формаціях. Як і інші типи пам'яток, в Україні розрізняють пам'ятки монументального мистецтва національного та місцевого значення.

Монументи Кобзареві і Каменяреві, національним геніям, виразникам ідей і прагнень українського народу, творцям багатолітературної спадщини, життєвий шлях яких є ідеалізованим, встановлені в багатьох обласних центрах України, а також у численних столицях і містах за кордоном (в тому числі у пострадянських державах, виготовлені за ініціативи і коштом української еміграції, як дарунки від України, за обміном). Проте в Івано-Франківській області таких пам'яток є найбільше.

Актуальність зазначеної проблеми зумовлюється суспільно-політичними та науково-теоретичними обставинами. Тарас Шевченко й Іван Франко – знакові постаті українського народу, які вагомо вплинули на формування його національної свідомості та культури і духовності загалом. За радянського періоду формування їхнього культу не заборонялося, але спотворювалося ідеологічною кон'юнктурою, що відповідним чином позначилося на увічненні цих постатей у монументальній скульптурі. Ці тенденції в силу інертності проявилися і за доби незалежності України. Увагу громадськості до цієї сфери посилюють факти руйнування пам'ятників Кобзареві та дискусії щодо їхнього спорудження, місця встановлення тощо.

Аналіз останніх досліджень і публікацій, у яких започатковано розв'язання цієї проблеми. За два останні десятиріччя з'явилося чимало різнопрофільних (пам'яткознавчих, історико-краєзнавчих, мистецтвознавчих) досліджень, де порушується широкий комплекс питань, пов'язаних з вивченням нерухомих об'єктів культурної спадщини, зокрема й пам'яток монументального мистецтва. З-поміж них важливе науково-методологічне значення мають дві ґрунтовні праці, підготовлені під егідою Інституту історії України НАН України, які узагальнюють досвід, практику, організаційно-методичні засади підготовки Зводу пам'яток історії та культури України загалом та щодо зазначеного